

Asbest

Een nieuwe juridische strijd begint Een familie gedecimeerd, ... en het aftellen gaat verder!

Samenvatting

Op 28 april 2022 hebben dhr. **Éric Jonckheere** en zijn advocaten, meesters **Jan Fermon** en **Quentin Marissal**, het bedrijf **Eternit** gedagvaard voor de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg van Brussel. Ze zijn van mening dat het bedrijf, verantwoordelijk voor de ziekte van **E. Jonckheere**, een « opzettelijke fout » tegen hem heeft begaan. **E. Jonckheere** is inderdaad getroffen door mesothelioom (longvlieskanker), de ernstigste ziekte veroorzaakt door asbest. Hij is het vijfde lid van zijn familie in dit geval – de vier anderen zijn eraan overleden. Zijn moeder, **Françoise Van Noorbeeck**, overleden in 2000, had een burgerlijke vordering tot schadevergoeding ingesteld tegen het bedrijf **Eternit**, dat uitmondde in een opzienbare overwinning in 2011, in beroep bevestigd in 2017. Het gerecht erkende de zware historische verantwoordelijkheid van het bedrijf in de minimalisering en de verhulling van het gevaar van asbest.

Vandaag krijgt **Éric Jonckheere**, zoals veel andere zieken, schadevergoeding van het Schadeloosstellingsfonds voor asbestslachtoffers of **AFA (Asbest Fonds Amiante)**. **AFA** werd in 2007 opgericht, onder andere dankzij **ABEVA (Association Belge des Victimes de l'Amiante)**. Slachtoffers van mesothelioom worden hierdoor snel en zonder voorwaarden schadeloosgesteld. Dit systeem, dat positieve aspecten heeft, heeft echter enkele zwakke punten die **Éric Jonckheere** en zijn raadgevers in het daglicht willen stellen en doen evolueren.

Deze schadeloosstelling brengt met zich mee dat de begunstigde afziet van alle gerechtelijke stappen om eventuele bijkomende schadevergoeding te verkrijgen en om de uiterst zware verantwoordelijkheid te doen erkennen van de personen of bedrijven die asbest hebben gebruikt. Asbest dat de oorzaak is van de besmetting en van de ziekte. Dit is een principe van onschendbaarheid die toegekend wordt aan degenen die het Fonds financieren, namelijk bedrijven en de Staat.

Er bestaat één uitzondering op deze immuniteit, namelijk een opzettelijke fout, begaan door de verantwoordelijke van de schade, in dit geval Eternit.

Dhr. Éric Jonckheere en zijn raadgevers willen aantonen dat het geheel aan omstandigheden die hebben geleid tot zijn blootstelling, besmetting en ziekte kunnen bestempeld worden als opzettelijke fout en dat Eternit dus een dergelijke fout heeft begaan.

Laten we hierbij opmerken dat alle bedrijven, of ze asbest hebben gebruikt of niet, dezelfde bijdrage betalen aan AFA: één duizendste van de loonmassa. Een goede zaak voor Eternit, dat bijgevolg 9000 euro per jaar betaalt aan het Fonds, wat gelijk is aan minder dan de helft van de jaarlijkse schadeloosstelling uitbetaald aan één enkel asbestslachtoffer ...

Ontwikkelingen

Op 28 april 2022 hebben dhr. Éric Jonckheere en zijn advocaten, meesters Jan Fermon en Quentin Marissal, Eternit (nogmaals) gedagvaard voor de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg van Brussel.

Dhr. Éric Jonckheere is vandaag getroffen door longvlieskanker of mesotheliom, een zeer ernstige ziekte die het teken is van besmetting door asbest. Een nieuwe beproeving voor een familie, die al een zeer zware tol heeft betaald. Ter herinnering, de ouders en twee broers van Éric Jonckheere zijn overleden ten gevolge van dezelfde ziekte: zijn vader Pierre Jonckheere in 1986, zijn moeder

Françoise Van Noorbeeck in 2000 en twee van zijn broers, Pierre-Paul en Stéphane, in 2003 en 2009.

De eerste was het slachtoffer van beroepsgerelateerde blootstelling, naar aanleiding van zijn beroepsactiviteit in de fabriek van Eternit in Kapelle op den Bos, de drie anderen waren slachtoffers van milieugerelateerde besmetting, aangezien de familie in de omgeving van het bedrijf woonde.

In 2000, kort voor haar overlijden, heeft de moeder van Éric Jonckheere, Françoise Van Noorbeeck, een vordering inzake wettelijke aansprakelijkheid ingesteld tegen het bedrijf Eternit. Een vordering die ze postuum heeft gewonnen, haar zonen hebben immers haar rechtszaak verdergezet na haar overlijden.

Het arrest van het Hof van Beroep van Brussel van 28 maart 2017 is historisch.

Het Hof heeft het vonnis van de rechtbank van eerste aanleg bevestigd: de industriëlen kenden het gevaar van asbest al minstens sinds het begin van de jaren 1960 en ze hebben actief getracht de risico's van asbest voor de gezondheid in de doofpot te stoppen.

Bijgevolg heeft het gerecht de verantwoordelijkheid van Eternit bewezen verklaard in de ziekte die mevrouw Van Noorbeeck het leven heeft gekost. Een première in België.

Éric Jonckheere, getroffen door mesotheliom, wordt vandaag erkend en schadeloosgesteld door het Schadeloosstellingsfonds voor asbestslachtoffers, AFA (Asbest Fonds Amiante: zie ook bijlage 1). AFA, opgericht in 2007, ten gevolge van acties die o.a. door ABEVA (Association belge des victimes de l'amiante) werden ondernomen, kent een specifieke vergoeding toe aan de slachtoffers van asbest, onder wie velen vroeger niet werden vergoed – zelfstandigen en milieugerelateerde slachtoffers. Dankzij dit fonds kunnen asbestzieken snel vergoed worden en, in het geval van mesotheliom, zonder bewijs van de oorzaak en de verantwoordelijkheid van de besmetting.

Het Fonds verbetert ook de dekking van beroepsgerelateerde loontrekkende slachtoffers (zie ook bijlage 1).

De schadevergoeding is forfaitair. Al is ze lager dan de totale vergoeding van de schade (helaas vaak de dood) die een vordering

inzake wettelijke aansprakelijkheid zou kunnen bedragen, ze is echter bijna zeker en gegarandeerd dankzij de relatieve eenvoud van het erkenningsstelsel. Terwijl een rechtszaak veel onzekerder is, daar de verantwoordelijke van de schade in veel gevallen al verdwenen is, gezien de lange latentietijd voor asbestziekten, die soms tientallen jaren na de blootstelling uitbreken.

Al heeft dit systeem ontwifelbaar zijn pluspunten, het heeft ook enkele minpunten. Ten eerste worden alle bedrijven – privé en openbaar – op gelijke voet gesteld, hoewel sommige veel meer verantwoordelijkheid dragen in de schade veroorzaakt door asbest. Inderdaad, het Fonds wordt gefinancierd door de Staat en door gelijke bijdragen van alle ondernemingen. We staan ver van het principe “de vervuiler betaalt” (zie ook bijlage 2). Bijgevolg betaalt Eternit, dat een historische verantwoordelijkheid draagt in de asbestschade, een jaarlijkse bijdrage van 9000 euro aan AFA!

Ten tweede krijgen de verantwoordelijken van de schade (de bedrijven of de Staat als werkgever) een garantie van onschendbaarheid in ruil voor dit systeem van financiering en erkenning. Dit “evenwicht” is trouwens niet eigen aan AFA, maar vloeit voort uit een “historisch compromis” tussen bedrijven, vakbonden en de overheid op het gebied van arbeidsongevallen en beroepsziekten (zie bijlage 3).

Met andere woorden, een zieke moet kiezen: ofwel wordt hij geholpen door AFA en mag hij niet naar de rechter stappen om een bijkomende schadevergoeding te verkrijgen, waar hij denkt recht op te hebben of om het principe “de vervuiler betaalt” te doen gelden; ofwel stapt hij naar de rechtbank¹ en in dat geval doet hij geen beroep op AFA, wat natuurlijk zeer moeilijk is.

Er bestaat nochtans een uitzondering op deze onschendbaarheid: wanneer de verantwoordelijke van de schade een « opzettelijke fout » heeft begaan (zie bijlage 3).

---

¹ Voor zover de verantwoordelijke van zijn blootstelling, zijn besmetting en zijn ziekte bekend is.

Het doel van de dagvaarding van Éric Jonckheere en zijn advocaten is aan te tonen dat in zijn geval, onder andere op basis van de motiveringen van het arrest van 2017, het geheel aan omstandigheden die geleid hebben tot zijn blootstelling, zijn besmetting en zijn ziekte kunnen bestempeld worden als opzettelijke fout en dat Eternit dus zo'n fout heeft begaan.

Door deze vordering in te stellen wensen Éric Jonckheere en zijn advocaat, naast het verkrijgen van een bijkomende schadeloosstelling, het debat over de onschendbaarheid, dat tot nu toe geblokkeerd is, te doen evolueren. Ze willen het systeem van schadeloosstelling dat over het algemeen efficiënt en nuttig is voor veel slachtoffers, niet veranderen. Maar ze wensen het enerzijds te verbeteren door het onschendbaarheidsprincipe te kunnen omzeilen wanneer dit nodig en terecht lijkt door de notie “opzettelijke fout” aan te wenden. Anderzijds wensen ze dat het essentiële principe “de vervuiler betaalt” gerespecteerd wordt.

De Belgische Vereniging van Asbestslachtoffers, Abeva, steunt krachtig de vordering van Eric Jonckheere en zijn advocaten. Sinds zijn oprichting in 2000 heeft Abeva altijd kritiek gehad op de quasi systematische onschendbaarheid voor de verantwoordelijken van de schade in het geval van AFA, waaronder de professionelen van de asbestsector die ongetwijfeld op de hoogte waren van het extreme gevaar van dit product.

Kontakt : Eric Jonckheere 0476 78 88 33
Marie-AnneMengeot 0475 556868
Marc Molitor 0475747703

Voor de advocaten

Jan Fermon et Quentin Marissal
Square ambiorix, 45 1000 Brussel
tel: +3222418150
j.fermon@avocat.be
jan.fermon@protonmail.com
quentin.marissal@avocat.be

BIJLAGEN

Bijlage 1

Het asbestfonds (AFA)

Het Schadeloosstellingsfonds voor asbestslachtoffers of AFA (Asbest Fonds Amiante) vergoedt in principe asbestzieken, of hun ziekte beroepsgerelateerd is of milieugerelateerd is of nog een andere oorzaak heeft.

De erkenning van hun ziekte gebeurt automatisch voor mesotheliom (longvlieskanker, beschouwd als uitsluitend veroorzaakt door asbest). Ze is afhankelijk van bepaalde medische bewijscriteria voor longkanker, asbestose en bilaterale pleurale verdikking.

De schadevergoeding is forfaitair. Voor mesotheliom, de ernstigste en meest voorkomende aandoening erkend door AFA, bestaat ze uit een startkapitaal (11 000 €), een forfaitaire maandelijkse vergoeding van 2 000 €, een kapitaal dat bij het overlijden van het slachtoffer gestort wordt aan de overlevende echtgenoot(-genote) (40 000 €), en aan minderjarige kinderen (33 000 €). Medische kosten (remgelden) worden gedekt en de hulp van een derde persoon kan toegekend worden.

Voor de andere aandoeningen is de schadevergoeding verbonden aan de graad van ongeschiktheid en voor de rechthebbenden bedraagt de vergoeding de helft van deze sommen.

Cf <https://asbestfonds.be/faq>

Sinds 2007 vertegenwoordigen mesotheliompatiënten de grootste groep erkende zieken, onder wie 70 procent loontrekkenden, erkend voor beroepsziekte en 30 procent bijkomende slachtoffers (familieleden van een asbestwerker), milieugerelateerde slachtoffers (die nabij een bedrijf woonden dat asbest gebruikte) en zelfstandigen die niet afhangen van het Fonds voor beroepsziekten maar van wie de blootstelling waarschijnlijk te wijten is aan hun werk).

In 2020 heeft AFA 19 miljoen euro toegekend aan slachtoffers en aan hun rechthebbenden.

Tussen 2007 en 2021 kregen 3652 slachtoffers schadevergoeding.

Opmerkelijk is dat het reële aantal slachtoffers van mesothelioom hoger is dan zij die erkend worden door AFA – het aantal wordt dus onderschat. Elk jaar liggen de cijfers van het Kankerregister met betrekking tot mesothelioom hoger dan die van AFA, van 25 tot 50%, naargelang de jaren.

<https://asbestfonds.be/statistieken>

Bijlage 2

De vervuiler betaalt? De bijdrage van Eternit – 9000 euro – een goede zaak!

De financiering van AFA wordt verzekerd door een bijdrage van de Staat en door een heffing van 0,01 % (oftewel één duizendste) van de loonmassa van de ondernemingen. Alle ondernemingen staan op gelijke voet, klein of groot, van alle sectoren – betrokken door asbest of bijna niet.

*De gevolgen kunnen paradoxaal zijn. Zo had Eternit, voor de oprichting van AFA, tussen 2000 en 2007, een intern schadevergoedingssysteem op poten gezet voor haar werknemers getroffen door mesothelioom en zelfs, in 2006, voor milieugerelateerde slachtoffers in de omgeving van de fabrieken. In die periode werden bijna tien gevallen per jaar geregistreerd. Eternit betaalde de slachtoffers dus een totaal van ongeveer **450 000 €** uit.*

Bij de oprichting van AFA in 2007 werd dit systeem afgeschaft en alle zieken werden teruggestuurd naar het asbestfonds, waar hun schadevergoeding trouwens ietwat hoger was dan wat Eternit hen uitbetaalde, maar ditmaal ten laste van alle bedrijven.

Het risico en de betaling van de schadevergoeding werd “gemutualiseerd”.

*En Eternit betaalt nu ... **9000 €** per jaar! Oftewel iets meer dan vier maanden schadevergoeding van één enkel slachtoffer van mesothelioom. En dat terwijl AFA 227 gevallen van mesothelioom heeft erkend in 2019, 193 gevallen in 2020 en 207 in 2021.*

Abeva heeft er altijd voor gepleit dat de bijdrage van werkgevers aan AFA afhankelijk zou zijn van hun reële, objectieve implicatie in het gebruik van asbest. Uiteraard zijn we bewust van de technische en juridische moeilijkheden van zo'n identificatie. Maar het lijkt ons rechtmatig degenen die op grotere schaal hebben deelgenomen aan het gebruik van asbest en waarvan de nalatenschap slachtoffers blijft maken en onze huizen en ons milieu blijft vergifigen, te vragen meer bij te dragen tot de herstelling van de schade veroorzaakt door asbest.

Bijlage 3

Onschendbaarheid en het historische compromis

De wetgeving betreffende beroepsziektes is het resultaat van een "historisch compromis". Volgens dit compromis kan een werknemer, slachtoffer van een beroepsaandoening, die beroep doet op het Fonds voor beroepsziektes en erdoor vergoed wordt, zijn werkgever niet aanklagen, behalve bij opzettelijke fout. Dit compromis, oorspronkelijk gesloten in het begin van de 20ste eeuw in het kader van arbeidsongevallen, werd daarna uitgebreid tot het systeem van schadevergoeding in het geval van beroepsziektes in de jaren zestig. Het asbestfonds AFA, bevoorraad door de werkgevers en door de Staat, heeft deze juridische logica overgenomen.

De slachtoffers van asbest hebben altijd geacht dat deze "patronale onschendbaarheid" in hun nadeel heeft gespeeld. De werkgevers zouden niet verplicht zijn om de risico's van asbest te erkennen, noch om preventiemaatregelen te treffen. Het principe lijkt schokkend voor milieuslachtoffers van asbest. Slachtoffers die door geen enkel contract gelinkt zijn aan degenen die hun ziekte hebben veroorzaakt.

Gezien de specifieke geschiedenis van het asbestgebruik heeft ABEVA er altijd voor gepleit dat asbestslachtoffers en a fortiori ook milieuslachtoffers vergoed door AFA, het recht zouden hebben gerechtelijke stappen te ondernemen, wat vandaag omwille van de onschendbaarheid van de bijdragers van AFA onmogelijk is.

ABEVA negeert de voordelen van de "historische" compromissen goedgekeurd door de sociale partners niet. Wij willen ook niet van een systeem waarbij alles via het gerecht moet gebeuren. ABEVA spoort de asbestzieken en hun verwanten niet aan om een vaak langdurige en lastige rechtszaak aan te spannen, te meer daar de schadevergoedingen tamelijk laag zijn in het Belgische recht, hoewel ze waarschijnlijk hoger zijn dan wat AFA toekent.

Wij weten ook dat in sommige gevallen de verantwoordelijke voor de schade verdwenen is, failliet ging of niet identificeerbaar is in de carrière van het slachtoffer. Maar in ieder geval is het voor ABEVA zo dat men de slachtoffers de kans moet laten om een rechtszaak aan te spannen zonder bestrafte te worden.

Daarom acht ABEVA dat de slachtoffers, indien ze het wensen, een bijkomende schadevergoeding moet kunnen proberen te verkrijgen. Of, zoals het in Frankrijk het geval is, dat AFA voor zichzelf zou kunnen beslissen om zich tegen de verantwoordelijke van de aandoening en sterfte te keren.

Bijlage 4

Opzettelijke fout

In de jaren 50 werd het verband gelegd tussen mesothelioom en asbest. Dat verband werd definitief bewezen in het begin van de jaren 60. Een belangrijke studie, in 1965 gepubliceerd, bevestigt eveneens risico's tot semi-beroepsmatige kankers.

Het Hof van Beroep van Brussel heeft in dat opzicht in het dossier van de moeder van de heer E. Jonckheere geoordeeld dat er geen enkele twijfel meer bestond over het verband tussen asbest en mesothelioom sinds de publicaties van de jaren 60.

Het verband tussen asbest en longkanker (niet mesothelioom, een specifieke vorm van kanker) was al sinds langer gekend.

De grote asbestindustriëlen waren natuurlijk al langer op de hoogte van de risico's verbonden aan asbest.

Ondanks deze elementen en met volledige kennis van zaken is Eternit haar werknemers (maar ook hun naasten, zoals dhr. E. Jonckheere) blijven blootstellen aan de risico's van asbest.

Eternit wist zeker en vast dat een dergelijke houding onvermijdelijk dodelijke gevolgen zou hebben voor een zeker aantal werknemers en hun gezinnen, die in grote mate werden blootgesteld aan asbest.

Het verderzetten van het productiemodel van Eternit in deze omstandigheden is een opzettelijke fout.

Er kan immers niet getolereerd worden dat een bedrijf dat een houding aanneemt, waarvan het weet dat die onvermijdelijk dodelijke gevolgen zal hebben, durft beweren niet opzettelijk gehandeld te hebben. Artikel 402 van het strafrecht over opzettelijke misdrijven bestraft trouwens eenieder die een ander een ziekte of persoonlijke werkonbekwaamheid heeft veroorzaakt, door hem opzettelijk maar zonder het oogmerk om te doden, stoffen toe te dienen die de dood kunnen teweegbrengen.

Er is des te meer sprake van een opzettelijke houding dat Eternit niet alleen de uitbating van asbestcement heeft verdergezet maar ook alles in het werk heeft gesteld om deze uitbating zo lang mogelijk verder te zetten, door op een leugenachtige manier te lobbyen en door het gebruik van producten ter vervanging van asbest te vertragen.

Tijdens de vergadering van 3 juli 1978 van het uitvoerend Comité van de Internationale Asbestvereniging (dit was een lobby in dienst van de asbestindustrie, waarvan de voorzitter, de heer Van der Rest, eveneens afgevaardigde bestuurder van Eternit België was), hebben de deelnemers bijvoorbeeld gediscussieerd over de manier waarop asbestproducten moesten geëtiketteerd worden.

De voorkeur van de deelnemers (indien etikettering onder druk noodzakelijk zou zijn) ging uit naar een etikettering zonder vermelding van het woord "kanker".

Tijdens dezelfde vergadering heeft de heer Van Der Rest erop aangedrongen dat geen enkele etikettering zou aangebracht worden op producten uitgevoerd uit het Verenigd Koninkrijk, om de continentale bedrijven niet in gevaar te brengen.

Deze anekdote is veelzeggend over de handelingen van de asbestindustrie die beoogt een dodelijk gevaar, waarover nochtans een wetenschappelijke consensus bestaat, te relativiseren.

Wanneer Eternit Nederland in het begin van de jaren 70 onderzocht werd door de Nederlandse arbeidsinspectie omwille van de risico's van asbest, is de bedrijfsarts van Eternit België rechtstreeks tussengekomen bij de Nederlandse overheid en heeft hij beweerd, in absolute tegenstelling met de werkelijkheid, dat een internationaal congres in Lyon tot de vaststelling is gekomen dat "er een grenswaarde bestaat voor de blootstelling en dat deze waarde kan bereikt worden met technische middelen."

Verder dan de kennis van het schadelijke karakter van asbest heeft Eternit gehandeld met de bedoeling deze schadelijkheid te verdoezelen en zo lang mogelijk het gebruik van vervangingsproducten uit te stellen.

Deze actieve houding die het nemen van noodzakelijke maatregelen voor de volksgezondheid heeft vertraagd, is uiteraard opzettelijk.